

KALATALOUSSÄÄTIÖ
FISKERISTIFTELSEN
HELSINKI, METSÄTALO

P.M. Kemijoen ja Iijoen lohikalakantojen hoidon
kiireellisimpien toimenpiteiden kustannuksista.

I. KALANVILJELYLAITOKSET JA NIIDEN RAKENTAMISKUSTANNUKSET.

Kemijoen ja Iijoen sekä molempien jokien merellisen vaikutusalueen lohikalakantojen (lohet, taimenet ja nieriät sekä sekamuodot) hoito vaatisi seuraavia toimenpiteitä ja kustannuksia.

1. Iijokeen laskevan lähdepitöisen Ohtaojan varrella Taivalkosken pitäjään olisi rakennettava valtion keskuskalanviljelylaitos, minkä suunnitelman Kalataloussäätiö on jättänyt maataloushallitukselle. Ohtaojan laitoksen kapasiteetti riittäisi seuraavien ohjelmien toteuttamiseen:

- Emokaloina viljeltävien lohikalalojen mädin- ja vastakuoriutuneiden poikasten tuotanto Oulun ja Lapin läänien lammikkoviljelyyn tarpeisiin; yht. n. 6'000'000 mätimunaa vuosittain.
- Muilla tavoilla saatujen mätierien haudottaminen siinä tapauksessa, että kaikkea mätiä ei saada sopimaan mainittujen läänien muihin laitoksiin.
- Kaikkien Iijoen ja sen merellisen vaikutusalueen hoidossa tarvittavien lohikalalajien mädin haudottaminen.
- Varttuneiden (2-vuotiaiden) lohikalapoikasten tuottaminen Iijoen padottua osaa ja säännöstelyjärviä varten; erityisesti eri lajien risteytyspoikasten kasvatus. Laitoksen 2-vuotiaiden lohikalalojen tuotantokapasiteetti on luokkaa 100'000 kpl. vuodessa.
- Tutkimus- ja koetoiminta, erityisesti uusien lajien ja lajiristeytysten kokeilut Kemijoen ja Iijoen vesistöillä ja tutkimukset erilaisten ruokintamenetelmien sekä istutusiän ja -koon vaikutuksesta istutusten onnistumiseen. Ohtaojan keskuskalanviljelylaitoksen rakentamisen kustannusarvio on n. mk. 200'000'000,-.

2. Iijokea, sen merellistä vaikutusaluetta ja ensimmäisinä säännösteltäviksi otettavia järviä varten tarvittaisiin kalanviljelylaitos tai -laitoksia, mitkä olisi rakennettava siten, että niiden normaalikapasiteetti olisi yhteensä luokkaa 400'000 kpl. 2-vuotiaita lohikaloja vuodessa. Meri-istutuksiin tarvittavat lohikalatukkaat olisi kasvatettava mahdollisimman lähelle Iijoen suuta rakennettavassa laitoksessa, minkä paikasta Kalataloussäätiö tekee esityksensä maataloushallitukselle vuoden 1962 lopulla. Sikäli kuin tämä laitos ja Ohtaojan laitos eivät yhteensä tuottaisi riittävää määrää 2-vuotiaita lohikalojen poikasia myöskin padottua joen osaa ja säännöstelyjärviä varten, Iijoen latvapuolelle olisi rakennettava kolmas lammikkoalue, minkä sijoituspaikaksi sopisi Taivalkosken pitäjä. (Kalatautivaaran vuoksi olisi edullista, jos Iijoelle saataisiin kolme eri laitosta.)

Iijoen, sen merellisen vaikutusalueen ja ensimmäisinä säännösteltävien järvien kalakantojen hoitoa varten Ohtaojan laitoksen lisäksi tarvittavien kalanviljelylaitosten ja lammikkoalueiden rakentamisen kustannusarvio on yht. luokkaa mk. 200'000'000,-.

3. Kemijoen eri puolille tarvittaisiin useampia kalanviljelylaitoksia ja erillisiä lammikkoalueita, joiden normaalikapasiteetti olisi yhteensä luokkaa 2'000'000 kpl. 2-vuotiaita lohikaloja vuodessa. Merellisten lohikalojen viljelylaitokset olisi sijoitettava mahdollisimman lähelle merta, mutta kuitenkin siksi etäälle toisistaan, että kalatautivaara välttettäisiin. Aivan välittömästi olisi hankittava oikeudet kahden alueen käyttöön kalanviljelylaitosten sijoituspaikkoina. Nämä ovat

- Vallitunsaari Pohjolan Voima Oyn omistuksessa olevan alueen länsipuolella, n. 10 ha.
- Petäjäskosken vanhan väylän ja säännöstelypadon itäpuolella oleva alue, n. 20 ha.

Padottuun Kemijokeen, sen lisäjokiin ja säännöstelyjärviin suoritettavia istutuksia varten olisi perustettava useita lammikkoalueita, joiden valinnassa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että istutuspoikasten kuljetusmatkat eivät tulisi liian pitkiksi ja että kukin lammikkoalue muodostaisi toimintakelpoisen ja kustannuksiinsa nähden riittävän tuotantokykyisen yksikön.

Kemijoen, sen merellisen vaikutusalueen ja säännöstelyjärvien kalakantojen hoitoa varten tarvittavien kalanviljelylaitosten ja erillisten lammikkoalueiden rakentamisen kustannusarvio on yht. luokkaa mk. 1'000'000'00

4. Yhteenveto; Iijoella ja Kemijoella tarvittavien kalanviljelylaitosten ja erillisten lammikkoalueiden rakentamiskustannukset:

- Ohtaaja (valtion keskuskalanviljelylaitos Oulun ja Lapin läänejä varten)	mk.	200'000'000:-
- Iijoen velvoitelaitokset	"	200'000'000:-
- Kemijoen velvoitelaitokset	"	1'000'000'000:-
	<u>Yht, mk.</u>	<u>1'400'000'000:-</u>

II. KALANVILJELYLAITOSTEN TOIMINTAPERIAATTEET JA VUOTUISET TOIMINTAKUSTANNUKSET.

1. Kaikki ko. kalanviljelylaitokset ovat valtion omaisuutta. Niiden ohjelmat määrää viranomainen, mutta kustannuksista vastaavat voimalaitokset ja säännöstelijät ym, jotka tähän asianmukaisessa järjestyksessä velvoitetaan. Ohjelmat jakautuvat kahteen pääryhmään: meri- ja sisävesiohjelmiin.

2. Poikasten istutuksista tehdään vuosittaiset ohjelmat, jotka viranomainen vahvistaa. Heti toiminnan alussa olisi saatava vahvistetuksi periaate, että istukkaita saadaan käyttää myös sellaisten ko. seudun kalavesien hoitoon, joille voimalaitosten rakentaminen, säännöstely yms. toimenpiteet eivät tuota vahinkoa. Tämän ns. korvikevesiperiaatteen mukaiset ohjelmat on alistettava viranomaisen hyväksyttäväksi.

3. 2-vuotiaan lohenpoikasen hinta on luokkaa mk. 150:-/kpl., missä on mukana mädinhankinnan ja haudottamisen sekä poikasten 2-vuotiaksi kasvattamisen, kuljetuksen ja laitosten hoidon aiheuttamat kustannukset, mutta ei kalanviljelylaitosten, hautomoiden ja lammikkoalueiden rakentamiskustannusten kuolelusta. Velvoitteita annettaessa "määräsuuruinen maksu" olisi määrättävä viranomaisen esittämän istukasmäärän ja istukoiden yksikköhinnan mukaan markkamääräisenä vuosimaksuna, kuitenkin niin, että kalalajeja ei määrättäisi. Tämä on tarpeen siitä syystä, että ala kehittyy nopeasti, ja että täysin uusiakin hoitomenetelmiä voidaan ottaa käytäntöön. Voidaan joutua käyttämään uusia kalalajeja ja lajiristeytyksiä; viranomaisen valvonnassa tapahtuvassa kalanviljelyssä saatetaan jonskin vuonna istuttaa normaalia enemmän ja toisena vuonna taas vähemmän poikasia.

4. Valtion varoilla rakennettujen kalanviljelylaitosten rakennuskustannusten periminen voinee tapahtua käyttämällä tilanteen mukaan yhtä tai useampaa seuraavista periaatteista.

- Rakentamiskustannukset peritään yhtenä tai useampana eränä.
- "Määräsuuruista maksua" määrättäessä otetaan viljelymenojen eli mk. 150:- suuruisen yksikköhinnan lisäksi huomioon myöskin ko. kalanviljelylaitoksen tai -laitosten rakentamiskustannukset.
- "Määräsuuruinen maksu" määrätään maksettavaksi taannehtivasti siitä ajasta lukien, jolloin pato sulki joen tai säännöstely tms. toimenpide aloitettiin, jolloin eräissä tapauksissa kalanviljelylaitosten rakentamiskustannukset voitaneen jättää perimättä.

III. TUTKIMUS JA KOETOIMINTA.

1. Vesilaki ja -asetus määräävät, että hakijan kustannuksella on hankittava erinäisiä selvityksiä mm. kalastosta ja kalastusoloista. Ko. selvitykset ja tutkimukset jakautuvat periaatteessa kahteen pääryhmään: tilanteen selvittämiseen ennen hankkeen toteuttamista sekä hankkeen toteuttamisen aiheuttamien muutosten sekä kalakantojen hoitotoimien onnistumisen tutkimuksiin.

2. Kemijoen ja Iijoen tapauksessa on lisäksi erityisesti tähdennettävä vesiasetuksen 55 §:n periaatteen mukaisen tutkimuksen ja koetoiminnan tärkeyttä. Kun joudutaan rakentamaan satojen miljoonien markkojen kustannuksia vaativia laitoksia on etukäteen aloitettava tarmokas tutkimus- ja koetoiminta, minkä avulla selvitetään kunkin viljelypaikan veden laadun vaikutukset viljelymenetelmiin, erilaisten lammikko- ja allastyypin soveltuvuus, erilaisten ruokinta-aineiden antamat tulokset, eri kalalajien (vanhojen ja uusien) edullisuus yms. koko toiminnan suuntaviivon määräämisperusteisiin vaikuttavat kysymykset. Jos otamme käsiteltäväksi yhtenä esimerkkinä näistä kysymyksistä erilaiset ruokinta-aineet, on todettava mm. seuraavaa:

- Koko maasta ei saada riittävästi istutuspoikasten ruokinnassa yleisimmin käytettyjä ravintoaineita, teuraseläinten maksaa, pernaa ym. sisäelimiä ja sisälmyksiä. On siis turvaututtava joko tuontiin ulkomailta tai kotimaiseen kalaan, lähinnä silakkaan.
- Istutuspoikasten viljelymenetelmät ja eri lammikkotyyppien soveltuvuus tunnetaan parhaiten lähinnä teuraseläinten sisäelimistä koostuvaa ravintoa varten.

- Missään ei vielä tunneta riittävän hyvin erilaisten ruokinta-aineiden vaikutusta istutusten tuloksiin.
- Kalanviljely on kallista. Ruokintamenetelmiä on kehitettävä ja kokeiltava, jotta erilaisissa olosuhteissa saataisiin käyttöön mahdollisimman halvat, mutta silti tulokselliset ruokintamenetelmät.

Vesiasetuksen 55 §:n periaatteen mukainen tutkimus ja koetoiminta olisi aloitettava viipymättä, sillä sitä tarvitaan Kemi- ja Iijoen varsinaisen kalanviljelysuunnitelman yksi tyiskohtien ratkaisua varten. Koelammit olisi pyrittävä suunnittelemaan siten, että ne sellaisinaan sopisivat myöhemmin lohikalastaistukkaiden kasvatukseen myöskin koetoiminnan päätyttyä.

Kemijoen ja Iijoen kalanviljelyä ja hoidon kohteeksi otettavien kalalajien valintaa koskevan koetoiminnan kustannusarvio on yhteensä seuraavaa suuruusluokkaa:

- Ensimmäisenä vuonna (rakentaminen)	mk. 40'000'000:-
- Kunakin seuraavana vuonna	mk. 20'000'000:-

Koetoiminnan puitteissa aikaansaadut tulokselliset istutukset ja niiden kustannukset olisi katsottava samanveroisiksi varsinaisten velvoiteistutusten kanssa.

IV. LÄHIVUOSIEN KUSTANNUKSET KEMIJOELLA JA IIJOELLA.

Edellä esitettyjen periaatteiden mukainen toiminta, mikä olisi heti aloitettava valtion varoilla kalataloudellista haittaa aiheuttavilta laitoksilta myöhemmin perittäviä maksuja vastaan, edellyttäisi lähivuosina seuraavien määrärahojen käyttöä:

Vuosi	uutta markkaa
1963: - Ohtaojan keskuskalanviljelylaitoksen	
I rakennusvaihe ja hankinnat	1'200'000:-
- Ohtaojan laitoksen hoitomenot	100'000:-
- Kemijoen ja Iijoen kalanviljelyn ja kalalajien valvonnan koetoiminta	400'000:-
	Yht. 1'700'000:-

1964: - Ohtsojan keskuskalanviljelylaitoksen	
II rakennusvaihe	800'000:-
- Ohtsojan laitoksen hoitomenot	200'000:-
- Vallitunsaaren kalanviljelylaitoksen	
alkutyöt ja hoitomenot	1'500'000:-
- Petäjäskeksen kalanviljelylaitoksen	
alkutyöt ja hoitomenot	1'500'000:-
- Kemijoen eri puolille rakennettavien	
erillisten lammikkoalueiden alkutyöt	
ja hoitomenot	500'000:-
	<hr/>
	Yht. 4'500'000:-

Seuraavien vuosien ohjelmaa voitaneen pohtia vasta sitten, kun on selvinyt tullaanko kalataloudellista haittaa aiheuttavien laitosten velvoitteet määräämään ko. kysymysten vesioikeuskäsittelyissä niiden periaatteiden mukaan, mitkä edellä on esitetty. Tässä on käsitelty vain lohia, taimenia ja nieriäitä. Muiden kalalajien hoito ja laajamittainenkin hautomotoiminta (siiat, muikut, kuhat, hauet jne.) voidaan organisoida osana "määräsuuruisen maksun" turvin tapahtuvasta kompensatio-ohjelmasta siten, että käytetään osittain samoja laitoksia kuin lohikalajienkin hoidossa. Viranomaisen tulee aikanaan vahvistamaan "määräsuuruisen maksun" käyttösuunnitelmat siten, että siikojen, haukien yms. kalajien viljelyyn osoitetaan kullekin alueelle määrärahat siten, että kaikkien arvokalojen hoitomenot ovat oikeassa suhteessa kunkin lajin hoitotuloksiin. Velvoitteiden suuruusluokkaa voidaan silti määrätä yksinomaan 2-vuotiaiden lohien hinnan perusteella.

Helsingissä, lokakuun 3. päivänä 1962.

Toiminnanjohtaja

Tapani Sormunen